

STUDENTEN-WEEKBLAD.

Redacteuren: J. W. Albarda, G. J. van den Broek, L. Doedes, P. L. Dubourcq,
J. Gratama, G. D. Jordens, J. F. Ligtenberg.

Dit blad verschijnt Donderdags, behalve in de vacantiën. De abonnementsprijs is f3,50, bij vooruitbetaling f3,— per jaar.

De jaargang loopt van 1 October tot 30 September. De prijs der advertentiën is 10 cents per regel.

UITGEVER:
J. WALTMAN Jr.
DELFT.

Inzendingen die Dinsdagmiddag 12 uur niet aan het redactie-adres zijn bezorgd, kunnen niet meer in het eerstkomend nummer worden opgenomen.

Het adres voor redactie en administratie is: Binnenwatersloot 33.

Wetenschappelijke mannen aan 't woord!

Staatspensioen voor Iedereen,
door G. WIRINGA en D. BOSWIJK,
Te Groningen bij J. B. WOLTERS, 1899.

Een apotheker en het hoofd eener school, beide mannen die een lange studie achter den rug hebben, zijn aan 't denken gegaan over het pensioenvraagstuk. Geruimen tijd maakte dat onderwerp een punt van bespreking uit in hun vriendenkring. Toen ze meenden er genoeg over gedelibereerd te hebben, kwam 't voornemen bij hen op hunne gedachten in een brochure te ontwikkelen. En dat deden ze: in den zomer van dit jaar verscheen hun werkje onder den titel van „Staatspensioen voor iedereen” en met het motto: „Staatspensioen is Staatsbelang”. De schrijvers, overtuigd dat „op het leven van den werkman drukt de zorg voor den ouden dag” en van oordeel zijnde dat „vóór alles die drak verlicht moet worden, en zoo mogelijk weggenomen”, omdat „die nijpende zorg voor de toekomst den arbeider zijn levensgenot ontnemt”, „ontevredenheid wekt” en derhalve „gevaarlijk is voor de rust in de maatschappij” (!) terwijl „die zorg, op zichzelf reeds een groote ramp, de oorzaak is van nieuwe rampen, van nieuwe ellenden” — willen die ellende wegnemen. Zij weten wel dat met verzorging van den ouden werkman niet alle ellende wordt weggenomen, maar zij achten toch dit allereerst noodzakelijk, niet omdat zij andere ellenden gering, maar omdat zij deze meer achten.

In zoover, op die zinsnede betreffende die ontevredenheid na, heeft hun schrijven onze hartelijke instemming. Maar op vele andere punten komen we met hen in tegenspraak.

Meenen zij, ten eerste, dat door het verstrekken van flinke ouden-dag-pensioenen de ontevredenheid der arbeidende klasse zal worden weggenomen, wij weten wel beter. Wij weten dat door iederen maatregel, waardoor de werkman een minder moeilijk bestaan en een meer onafhankelijke positie krijgt, zijne ontwikkeling en zijn gevoel van mensch-waarde zullen bevorderd worden. En dat hij dientengevolge wel verre van tevreden „dank-u” te zeggen voor 't geen hij heeft verkregen, zal begrijpen recht te hebben nog veel meer te eischen dan hem nu werd toegestaan. Wij weten dat meerdere welvaart — of liever mindere ellende — bij het proletariaat de meerdere bewust-wording en den groei der organisatie in kracht en in omvang met zich brengen moet. Trouwens, wij zijn van de besliste opinie dat verbeteringen, als in de brochure gewenscht worden, door de arbeiders niet zullen worden verkregen, zonder krachtsinspanning van hunne eigene klasse. En dat de arbeiders die een goede pensionneering hebben kunnen verkrijgen, het bij zoo'n overwinning waarachtig niet zullen laten blijven!

Maar dit alles is niet de zienswijze van de heeren Wieringa en Boswijk, de goed-willende schrijvers van 't genoemde boekje. Genoemde heeren zijn verre van sociaal-democraten, zooals aanstonds blijken zal. Zij vragen dan ook het pensioen voor den ouden werkman in naam der humaniteit en zullen zich haastig van ons afwenden wanneer wij meenen het arbeiderspensioen van den Staat te mogen eischen krachtens het recht op het leven, en krachtens

het daaruit onmiddellijk voortvloeiend individueel recht op het volle bedrag van ieders eigen arbeids-opbrengst, rechten welke ook des armen, uitgebuiten proletariërs zijn!

Want al mag sommigen de wijze van beschouwing der brochure-schrijvers dezelfde schijnen als de onze, dat zij dit inderdaad niet is blijkt wel wanneer ik citeer:

„Men zal moeten erkennen dat voor sommigen arbeid te weinig wordt betaald, maar het is niet uit te maken voor welken arbeid; evenmin is het aan te toonen waardoor dit komt of wie daarvan de schuldigen zijn” (pag. 22) — m. a. w. voor de schrijvers bestaat de kapitalistische productie-wijze niet. —

Zij zijn ook niet, zooals wij, overtuigd dat met een beroep op de menschenliefde in een dergelijke zaak niets wordt uitgewerkt. Hebben wij ons geloof in altruïstische hervormingen reeds lang verloren, en verwachten wij de komst van wat we begeeren slechts van een voldoende ontwikkeling van politieke macht, hunner is nog het vertrouwen dat de „utopisten” uit 't begin onzer eeuw in zoo hooge mate bij was! Zij verwachten de verwezenlijking van hunne staats-pensionneerings-droomen van de bereidwillege overvaardigheid der bezitters. Wij zijn wel wijzer.

We zullen op dit oogenblik er niet toe overgaan de schrijvers te volgen in de verdere uiteenzetting en argumenteering van hun stelsel, 't welk hierop neerkomt dat ieder Nederlander die den leeftijd van 60 jaar heeft bereikt, uit de schatkist een pensioen van f1,— per dag zou erlangen. Ook willen we niet spreken over het al- of niet-uitvoerbaar-zijn van dit voorstel, noch van de niet-onberispelijke definities die in het boekje gegeven worden van eenige, in de economie een rol spelende begrippen. We willen alleen nog even opmerken dat het stelsel veel overeenkomst vertoont met het stelsel dat in 1891 door den Engelschman Charles Booth werd uitgewerkt, en het dus in zooverre niets nieuws is in de geschiedenis van het verzekeringswezen.

En nu zullen we overgaan tot wat ons eigenlijk tot 't schrijven van dit artikel aanleiding gaf, n. l. het feit, dat menschen als de heeren Wieringa en Boswijk zulke duidelijke bewijzen geven van socialisme niet het minste benul te hebben, en zich toch niet ontzien een aanval van bijna twee pagina's er-op samen te flansen. Boven zeiden wij reeds dat het ons nog zou blijken dat de schrijvers heel ver van de sociaal-demokratie staan. Te dien einde citeer ik, wat staat op pag. 5 en 6 van het geschrift, en als inleiding moet dienst doen:

„Wie zijne kennis aangaande maatschappelijke toestanden aan de werkelijkheid ontleent, die weet dat zeer veel menschen een harden strijd om het bestaan hebben te voeren, die weet, dat er meer zorg is dan welvaart, die begrijpt, dat velen verlangend uitzien naar betere dagen, en voor zich zelven, en voor anderen. Zoo is het te verklaren, dat de dikwijls opruiende taal van enkele woordvoerders gereeden ingang vindt, als zij met schrille kleuren de werkelijkheid schilderen en den armen willen doen gelooven, dat het Beloofde Land voor hen open ligt, als zij slechts doen, wat die woordvoerders van hen eischen. Is het te verwonderen, dat die taal hun in de ooren klinkt als heerlijke muziek, dat die sprekers hun toeschijnen te zijn verkondigers van een nieuw Evangelie? Voorzeker niet!

Inmiddels is het steeds gebleken, dat het niet aangaat, in de maatschappij eene gansche omwenteling te brengen. De maatschappij is een product van eeuwen; die omstandigheid reeds noopt ons om te gelooven, dat alleen die verbeteringen duurzaam zullen blijken te zijn, welke zich aansluiten bij het verleden, bij het

heden. Van geweldige omkeeringen verwachten wij niets goeds. Men kan maar niet eene nieuwe maatschappij inrichten als een winkelzaak of eene fabriek. De maatschappij wordt niet in elkaar gezet naar het plan van een kleinere of grootere groep staathouderkundigen; de maatschappij is als een levend organisme, zij groeit, zij wordt.

Tot dien groei mede te werken ter verbetering der menschheid is de taak van ieder, die gevoel heeft voor het wel en wee van zijn medemensch. Voegt men daarbij het gevoel van behoefte aan andere, betere toestanden, dan ligt het voor de hand, dat de woordvoerders voor den heilstaat, die plotseling als aangeboden zou kunnen worden, hunne aanhangers vooral vinden onder hen, die een al te harden strijd hebben te voeren om den weg door het leven te vinden, onder die rampzaligen, die geen vuur vinden om zich te verwarmen, geen brood om zich en de hunnen behoorlijk te voeden. Wij zeggen vooral. Immers nog versch ligt het ons in het geheugen, hoe aan ongeregelde, als gevolg van opruiende taal voor lotsverbetering, ook werd deelgenomen door werklieden, die volstrekt over geen gebrek te klagen hadden. Vanwaar dat verschijnsel?

Het is te verklaren, dat de woordvoerders voor een nieuwen maatschappijleken toestand zoo in hun onderwerp opgaan, dat zij geen oog meer hebben voor de werkelijkheid en voor 't geen de geschiedenis hun leert; het is te begrijpen, dat de allerongelukkigste leden der samenleving, nergens uitkomst ziende, zich laten medeslepen door de schoon klinkende redeneeringen van de begaafde volksredenaars, volksvrienden en volksmensen; een feit is het, dat de groote massa instinctmatig zegt: „zoo gaat het niet”, instinctmatig gevoelt: „de maatschappij wordt niet gemaakt, zij wordt”. Hoe dan de houding te verklaren van de werklieden bovengenoemd, van die werklieden, wier gemoed niet wordt verbitterd door de vreeselijke vraag: „wat moeten wij eten, waarmee zullen we ons kleeden, hoe zullen we ons verwarmen?”

Wie, die ook maar iets van het huidige socialisme werkelijk verstaat, kan nog twijfelen aan de ongerepte maagdelijkheid van deze beide „intellectueelen” in zake socialistische lectuur?

Is het niet sterk dat menschen die door hunne levensomstandigheden genoeg gelegenheid moeten hebben gehad om te beseffen dat er aan het socialisme iets te weten en iets te snappen valt, zoo zonder er ook maar een greintje van te weten erover durven gaan schrijven? En getuigt het niet voor de geringe kennis en de weinige belezenheid van het bourgeois-publiek, dat men het dergelijke koffiehuis-taal nog netjes gedrukt durft voorzetten? En wat te denken van iemand die in de rechten is gepromoveerd, redacteur is van een tijdschrift „Maatschappelijk Werk” en zelfs onderwijs geeft in de staatswetenschappen aan een hogere burgerschool, als deze „met instemming” het gedeelte „De maatschappij is een product van eeuwen! . . . Zij groeit, zij wordt”, citeert! (Mr. H. S. Veldman in het Handelsblad van 17 Sept. '99). En welk denkbeeld ons dan te vormen van de behandeling van 't onderwerp „Socialisme”, die de leerlingen van dezen advocaat te hooren krijgen op de Staathouderkunde-les?

Men zou de heeren Wieringa en Boswijk, deze sociologen bij uitnemendheid, een lange lijst kunnen geven met titels van werken, die ze slechts hebben open te slaan om op iedere bladzijde het bewijs te vinden van hunne meer dan gewone onwetendheid. Men zou ze kunnen spreken van Darwinisme, van evolutieleer, van economische geschiedenis, van historisch materialisme, van Marx en Engels, van Kautsky en Bernstein, van Van der Goes en massa's, massa's namen meer. Men zou voor de grap een citaat uit Troelstra's Woorden van Vrouwen kunnen stellen naast een uit hun boekje, nl.:

„dat nieuwe samenlevingsvormen niet worden gemaakt, maar groeien.”

(Troelstra, Woorden van Vrouwen pag. 97.)

„de maatschappij wordt niet in elkaar gezet naar het plan van een kleinere of grootere groep staathouderkundigen, de maatschappij is als een levend organisme, zij groeit, zij wordt”.

(Wieringa en Boswijk, pag. 5.)

En men zou met het oog op hun „heilstaat”-angsten lange betoogen kunnen opzetten over het verschil tusschen het „utopistisch” en het wetenschappelijk socialisme. Daarbij dan natuurlijk niet vergetend hun vooraf te vertellen dat Marx, Engels, Kautsky, Bernstein, Van der Goes, Troelstra etc. etc. allen te rekenen zijn tot wat zij wel zullen noemen „volksopruiers”; omdat de indruk, dien hun geschrijf op ons maakt, volkomen de meening rechtvaardigt dat hun zelfs dit nog niet bekend zal zijn.

Wanneer het niet ware dat men tegenwoordig bij het „intellect” van deze soort zich niet meer afslooft tot het reinigen van den Augiasstal der burger-bekrompenheden; maar eens hard licht om de verregaande onbenulligheid waarmee deze „onbedorven bourgeois” zich in het publiek meenen te kunnen wagen!

In de voorrede deelen de heeren mee dat hetgeen in de

brochure wordt ontwikkeld, „geruimen tijd aanleiding gaf tot tal van besprekingen met verschillende vrienden en onderling”. Wat betreft het geciteerde mogen we gerust concludeeren dat hier sprake is van het hoogheffend geklets aan een bittertafel!

A.

Soort zoekt Soort.

In het Binnenlandsch Overzicht van het laatste Sociaal Weekblad (28 Oct.), waarin de wel niet nieuwe, maar toch rake tegenstelling voorkomt tusschen een sociaaldemokraat en een gewoon mensch — de schrijver vindt misschien ordinar en burgerlijkgezind synoniem — wordt aanmerking gemaakt op mijn „vrij onvriendelijk” artikel: een sociaaldemokraat-corpspresident. Vooral dat ik kritiek gaf op een rede waarover door hem veertien dagen vroeger „met zooveel waardeering” werd geschreven, schijnt den schrijver te verbazen. Mij verbaast zijn onverstand om deze verwondering openlijk uit te spreken.

Elk demokraat, omdat hij weet van den meer vooruitstrevenden geest die in Delft onder studenten heerscht, leest de ontgroeningsrede van hun president, zoo die geest daarin tot uitdrukking komt, met vooringenomenheid. Een tevreden glimlach speelt dra om zijne lippen, en zonder zich verder erin te verdiepen schrijft hij licht een waardeerdend woord.

Als evenwel iemand die door omstandigheden meer belangstelling heeft voor zulk een rede dan kroniek-schrijvers, de oratie en het gansche optreden aan kritiek onderwerpt, zooals vanzelf spreekt het geval aandachtiger beschouwend dan binnenlandsch-overzicht-gevers door den aard van hun werk gedwongen zijn te doen — moeten zij zwijgen, of eerlijk bekennen zich te hebben vergist. Meer in het bijzonder, dat de schrijver in het Soc. Weekbl. niet gemerkt heeft dat de rede van J. v. d. W. niet sociaaldemocratisch was, maak ik hem niet tot verwijt. Maar dat hij mijne mededeeling van dit feit aan zijne lezers overbrengt op vragenden toon, vragend: „wie heeft er nu eigenlijk gelijk?” — getuigt niet voor zijn begrip van sociaaldemocratie. Zoo min als daarvan getuigt de verwondering dat ik afkeurde wat hij kranig vond. Heel veel overeenstemming in appreciatie van handelen en spreken heeft, meen ik, nimmer tusschen menschen van een twijfelachtige kleur als de zijne, en sociaaldemocraten bestaan. V. d. W. maakte het hem, en allen veelzijdige liën die liever over socialisme praten dan eraan meedoen — buiten en in het corps — zeer naar den zin. Licht dat mij zijn houding tegenviel.

Twee uitdrukkingen komen er in het overzicht voor, die ik den schrijver beleefd verzoek te verduidelijken. Er wordt een stukje zin van mij geciteerd, luidende: „Zijn taak is niet te verbeteren...”. Op deze wijze geciteerd moet ik wel den indruk maken een aanhanger te zijn van de anarchistische leering, dat in het algemeen niet naar verbetering moet worden gestreefd, uit angst van tevreden menschen te krijgen — wordt dus aan een wijd verbreid misverstand betreffende de meening van socialist over hervorming, voedsel gegeven. Natuurlijk doel ik enkel op studenten. Ik meen dat een sociaaldemokraat niet geroepen is om een vereeniging van burgerlijke jongelui te hervormen. Tegenover hen bepaalt zijn taak zich tot propaganda maken.

En de zin waar de schrijver mee eindigt: „Men ziet het, over de praktijk van het socialisme zijn zelfs de leden van één socialistische fractie het nog niet geheel eens.”

Zou hij aan zijn lezers willen mededeelen dat v. d. W. ongeveer 14 dagen na het uitspreken der ontgroeningsrede bedankt heeft voor het lidmaatschap der S. D. A. P., omdat hij onze beginselen niet langer is toegedaan? Die verandering heeft niet in 14 dagen plaats gegrepen, vermoed ik, maar langzamerhand. Van meningsverschil tusschen sociaaldemocraten is dus in dit geval geen sprake. Waarschijnlijk zal v. d. W. de eerste zijn om te erkennen dat zijn rede niet socialistisch was, en dat hij zelf meer thuis hoort bij de fractie-Soc. Weekbl., onpartijdige zoekers, althans in zooverre onpartijdig als zij zijn zonder partij, dan bij ons. Dat verklaart ook de waardeering voor zijn rede, van de zijde des overzicht-schrijvers. Op het vage, op het ideologisch-ethische, op het onwetenschappelijke zou ik zeggen, indien de door v. d. W. verzwegen

waarheid niet te eenvoudig ware om tot wetenschap te worden geteld — op dit kennelijk burgerlijke in de oratie, is hij toegeschoten als een bok op een haverkist, de oude zegging bevestigend: soort zoekt soort.

C. F. L.

TOEVOEGING. Een aanval op het D. S. C.

Tot mijn verwondering en tot mijn spijt heb ik vernomen dat uit mijn stuk dingen verstaan zijn, die er naar mijn meenen niet te lezen stonden.

Ik zou kunnen schouderophalen: nou ja als je niet kan lezen, laat je dan niet meetellen; maar het schijnt dat bestaande vooroordeeltjes en angstjes den blik van lezers en lezeressen hebben verduisterd. Dat zij niet juist lezen, wil ik zeggen, schijnt verklaarbaar te zijn en verontschuldigd te moeten worden.

Er is gelezen dat ik met minachting neerzag op de feministen: Allen die lazen wat ik in I. d. N., schreef of meer in het bijzonder de feministen die mij een jaar geleden op onze studenten-debatingclub hoorden over de Vrouwenbeweging, zullen dit met beslistheid moeten weerleggen. — Ieder die niet dwaaselijk zweert bij de eeuwigheid van het bestaande, ieder die iets bespeurde van der evolutie bewegen, moet inzien de beteekenis, het gewicht van elken emancipatiestrijd. Voor minachtend neerzien is dan geen plaats; begrijpen doet hij het chartisme van de eerste helft dezer eeuw, de schitterende revolutie der bourgeoisie in '48, den emancipatiestrijd der Engelschen in Zuid-Afrika en den emancipatiestrijd der feministen van thans.

Doch ook uit den gang der redeneering uit mijn laatste stuk, uit de wijze waarop ik afleidde dat mevrouw Drucker de schrijfster moest zijn, volgt dat ik vrouwen als mevrouw Schook-Haver, mevrouw Versluys-Poelman, mejuffrouw Jungius enz. geenszins wil vergelijken met de om „heftigheid en onbillijkheid” bekende mevr. Drucker. Er rest dus ook niets van minachting in engeren zin.

In de tweede plaats is er verontwaardiging gerezen, omdat ik zoo en zoo sprak over mevr. D's ernst. Schreef ik niet over de alleridiotste uiting van een waanzinnig gepikeerde dame? Wat ik dan over haar ernst zei, mag niet gescheiden worden van het te behandelen onderwerp. De feministen kennen mevrouw Drucker als ernstig; daarom waren eenige van hen bevooroordeeld in de appreciatie van mijn stuk. Maar ik mocht niet uitgaan van de onderstelling dat de lezers bevooroordeeld zullen zijn. Ik moest toch bij hen een juist oordeel veronderstellen; ik moet toch uitgaan van de meening dat zij zullen lezen dat, en niet meer dan dat, wat er staat.

Want waren zij niet bevooroordeeld geweest, hadden zij de uiting van mevr. Drucker beschouwd zooals ze daar lag, dan zouden allen der meening zijn toegedaan, dat zoo'n waanzinnig, onnadenkend, ongemotiveerd springen uit-den-band niet voor ernst kan doorgaan.

Of noemen niet allen ernstig de overtuiging waarmee zij strijden voor wat zij hun recht noemen? Zijn niet het rustig fiere, de latente kracht de voetstukken waarop zich een daad tot ernst verheft?

Zij noemen in heldere beschouwing niet ernstig het standje van eene dame, die, zich vergallopeerende, de plank mislaat.

Th. v. D. W.

Atjehsche Studenten.

Kennis omtrent Indië schijnt nu eenmaal elk Hollander te bezitten. Dat veronderstellen wij immers bij ieder kiezer, kamerlid en volksleider. Maar o weel als er proeven van die kennis moeten afgelegd worden, dan laat dat talent hen vaak in den steek. Zonder twijfel valt onder die minder geslaagde proeven ook een stuk getiteld: „Atjehsche studenten” van S. J. R. in het Weekblad van 19 Oct.

Regel voor regel na te gaan, waar eene onjuiste voorstelling wordt gegeven zou dit opstel te veel doen uitdijen, ik zal mij daarom bepalen tot de hoofdzaak en trachten aan te toonen dat S. J. R. van de Atjehsche studenten

ons een beeld geeft, dat mogelijk heel fraai is, maar aan de werkelijkheid niet beantwoordt. Al dadelijk mogen wij vooropstellen, dat S. J. R. niet tot de zeldzame personen behoort, die Atjeh en Mekka bezocht hebben; hoewel hem vermelding daarvan totaal overbodig schijnt, heeft hij dus zijn kennis uit een of ander geschrift geput. Verschillende uitdrukkingen doen mij voor zeker houden dat dat werk „de Atjehers,” van dr. C. Snouck Hurgronje was, inderdaad nog niet zoo'n ongelukkige greep.

Maar al mag het boek goed zijn geweest, het lezen er van was, bij eene totale onbekendheid met den Islam en zijn instellingen, niet zeer voorspoedig.

Wat is nu de door S. J. R. bedoelde student, die zich zoo „belangeloos” aan de wetenschap wijdt? Het antwoord is kort, die student is iemand, die zich toelegt op de Mohamedaansche godgeleerdheid en wat daaraan annex is. Ook S. J. R. zegt, dat de theologie de voornaamste plaats inneemt, dat daarna volgen wetgeleerdheid, studie der mystiek, sterrenkunde en rekenen. Zijn evenwel theologie en recht bij den Moslim scherp gescheiden? Een der eerste werken op het gebied van het Mohamedaansche recht geeft tot antwoord: „Le principe théocratique a de graves conséquences. C'est d'abord une fusion presque entière de l'idée de Droit et de l'idée de Religion. L'une et l'autre sont puisées à la même source, aux Livres Saints; les juristes doivent dès lors, être en quelque sorte des théologiens, ne peuvent se passer d'être un peu juristes. Il en résulte en outre, une grande stabilité dans le droit qui n'est pas, comme chez nous, astreint à se plier aux besoins nouveaux, mais qui doit au contraire, façonner la société d'après les ordres émanés d'Allah” (v. d. Berg Principes du droit Musulman).

Dat ook de mystiek tot de godgeleerdheid behoort zal duidelijk zijn, wat de sterrenkunde aangaat, deze, zoo zij al in Atjeh onderwezen wordt, bepaalt zich er toe voor wat er noodig is tot het vaststellen der data van vasten en godsdienstige feesten. Ten slotte de rekenkunde, deze is een hulpmiddel bij het erfrecht waarvoor als belangrijk deel van het recht het aangehaalde citaat geldt. Maar, en hiervoor voegde ik bij het citaat uit v. d. Berg de 2e alinea, die Mohamedaansche wetenschap heeft een bijzonder karakter. Het Moslimsch systeem brengt mee, dat van de door Allah geopenbaarde regels en de daarvan vroeger uitgewerkte commentaren niet mag worden afgeveken, dat dus de taak der latere geleerden hoogstens uit verder commentarieren bestaat, en dat voor den leerling slechts het in het geheugen prenten dier uitspraken over blijft. Ieder zelfstandig onderzoek naar de waarheid is verboden. (S. J. R. had beter moeten lezen wat op pag. 1 en 9 van deel II der Atjehers staat).

Het zal dus duidelijk zijn dat het doel van den Atjehschen student de godsdienst is. Wat zijn belangeloosheid aangaat wijs ik S. J. R. op pag. 20 dl. II der Atjehers: „in alle tijden hebben Mohamedaansche geleerden bij voorkeur zulke landen bezocht, waar de wetenschap hun, behalve eer en aanzien, ook klinkende voordeelen opleverde.” Wat de positie van dergelijke personen aangaat wijs ik op pag. 33.

„De geleerden..... gelden bij de groote massa niet alleen als betere kenners en getrouwe beoefenaars van den godsdienst, maar bovendien als personen, die min of meer beschikking hebben over de schatkamer van Allah's genade. Hun gebed meent men, brengt zegen en vloek, genezing en ziekte; immers kennen zij de door Allah voor de bereiking van verschillende doeleinden vastgestelde formules, en is hun levenswandel vroom genoeg om aan die woorden de noodige kracht te verlenen. Zelfs waar een onkundig leubè eerlijk genoeg is om het verzoek om eene „belezing” van haar zieke kind af te wijzen, daar maakt de naïeve drang der moeder; „ach, wil toch maar wat blazen” verder verzet onmogelijk. Zelfs de adem van iemand, die met schrifturen weet om te gaan en zijn ritueele plichten vervult geldt den onwetenden als heilzaam.” Dat de studie van zijn godsdienst den Atjehaanlokt verwondert ons dus niet. Bij dit sinds eeuwen om zijn Mohamedaanschen geest bekende volk is het de weg waarlangs ook de geringste tot aanzien en macht kan komen. En dezen invloed dankt men niet aan zijn betwistbaar wetenschappelijk maar aan zijn godsdienstig standpunt.

Wat S. J. R. er toe geleid heeft speciaal de Atjehsche studenten tot zijn onderwerp te kiezen is mij niet recht duidelijk (is het soms een zijdelingsche aanval op de Atjehoorlog?). Over dergelijk onderwijs in andere deelen van den Archipel bij Javanen en Maleiers staan ons immers

veel meer gegevens ten dienste. Mocht S. J. R. zijn studies op Indologisch gebied voortzetten, dan wil ik hem gaarne behulpzaam zijn.

W. D. BOSCH.

Openbare Vergadering van de S. D. P. C.

Spreker: F. VAN DER GOES.

De oorlog in Zuid-Afrika.

Spreker zal zich bepalen tot een kort overzicht van den economischen achtergrond van den oorlog in Zuid-Afrika. De diplomatieke of politieke oorzaken zal spr. niet nagaan, zij zijn genoeg uit bijna iedere courant te kennen. Maar op welke wijze de sociaal-demokraat deze gebeurtenissen moet beschouwen, valt slechts weinigen in het oog. Gaan wij dat na.

Het is een strijd om het stemrecht! Hetzelfde dat in ons land door de S. D. P. C. wordt gevraagd, verlangen een aantal bewoners van den staat Transvaal voor zich. En waarom? Om geene andere redenen dan wij het in Nederland vragen. Niet om dat stemrecht als zoodanig. Maar om dat recht te gebruiken tot verovering van de politieke macht, die zonder dat recht in geen modern ingericht land te verkrijgen is. En waarom wil men de politieke macht? Ook alweer niet om die macht op zichzelf, niet uit bloot verlangen om te regeeren; maar omdat alleen door die politieke macht het economisch voordeel kan gediend worden.

Hoe gewichtig het nu ook is dat duizenden en duizenden elkaar bestrijden in bloedige gevechten, dat zou voor ons tamelijk onbelangrijk zijn, wanneer geene economische verschijnselen er mee in verband stonden. Want deze geven aan 't geen op dit oogenblik in Zuid-Afrika gebeurende is de algemeen-maatschappelijke en wetenschappelijke beteekenis.

Welke partij strijdt er nu, en om welk voordeel? Deze tweeledige vragen zullen we hebben te beantwoorden.

Wanneer wij, bewoners van landen die eene lange geschiedenis achter zich hebben, spreken van een strijd om het kiesrecht, dan denken wij aan een strijd tusschen kapitalisten en arbeiders, waarbij de arbeiders aanvullend optreden en waarbij het gaat om 't voorrecht van het kapitalisme.

Echter in Z.-Afrika is het geheel anders. Daar zijn de aanvullers de kapitalisten, van wie de gewelddadig-revolutionnaire beweging uitgaat, tegen de oudere bewoners van het land, nog verkeerend in een economischen toestand, dien wij in Europa reeds lang achter ons hebben. 't Zijn daar de rijken, die zich verzetten tegen de regeering, die de politiek-onderdrukten waren ondanks hunne economische meerderheid. Hieruit blijkt dus dat economische heerschappij en politieke onderdrukking kunnen samengaan; in strijd met 't geen wij in Europa zien, waar arm-zijn beteekent: politiek te worden onderdrukt. Meer in het bijzonder is het economisch voordeel, dat de rijken nastreven, de vrije beschikking over den mineralen-schat van den Transvaalschen bodem, is het dus een strijd om het goud en niets anders.

We hebben allereerst te onderzoeken den economischen toestand van Transvaal. In de laatste 10 à 12 jaren nam de goudproductie daar enorm toe; sedert 1887 verhoonderdvoudigde zij zich. Terwijl in 1887 voor even £170,000 aan goud werd uitgevoerd, was dit bedrag in 1897 tot bijna £12 miljoen gestegen. Uit 't jaarverslag over 1898 van de Johannesburgse mijnkamer blijkt dat van de 77 werkende maatschappijen 40 een dividend behaalden van samen £5 miljoen, welk bedrag bijna geheel vloeide in de zakken van in Engeland wonende kapitalisten. Het totaal bedrag der Europeesche kapitalen, welke belegd zijn in mijnondernemingen in Witwatersrand (het meest productief gedeelte) is £45½ miljoen.

Om al het goud te brengen in handen van een handvol personen is het op dit oogenblik de Engelsche regeering te doen. We denken aan de groote Engelsche Zuid-Afrika-maatschappij: waarvan directeur is de bekende Rhodes, oud president-minister van Kaapland. Om de macht van zoo'n maatschappij goed te begrijpen kan men niet beter doen dan te denken aan de Oost-Indische Compagnie in

haar bloeitijd. Zoo'n maatschappij is als 't ware een staat in den staat. Van de regeering een Charter ontvangen hebbende, heeft zij in haar gebied bijna soevereine macht.

Toch blijft ook zoo'n maatschappij onderworpen aan het lot van iedere kapitalistische onderneming: zij gaat in den laatsten tijd niet zeer goed. De Engelsche groote bladen zijn 't er vrij wel over eens dat de enorme sommen kans hebben verloren te gaan, indien geen groote veranderingen plaats hebben. Indien dit niet gebeurde zou de maatschappij waarschijnlijk moeten worden geliquideerd. En een van de Engelsche beurscouranten zeide het dezer dagen nog: „Het bankroet van de Z. A. Mij. zou zich zelfs tot op de treden van den troon doen gevoelen.”

Van de goudvelden in Transvaal dus zou het Engelsche groot-kapitaal zich gaarne meester maken. Reeds bij den inval van Dr. Jameson, met huurlingen van Rhodesia, werd dit beproefd. Wat toen niet gelukte, door de waakzaamheid der Boeren en door gebrek aan macht, wil men nu beter probeeren.

Welke zijn nu de grieven van het Engelsche groot-kapitaal tegen den tegenwoordigen toestand:

1e klaagt men dat de Transvaalsche staat van de groote schatten een te hooge belasting eischt. Als directe belasting neemt men n.l. 5% van de netto-opbrengst der mijnen. Vergeleken met 't geen de Nederl. Staat van de Indische mijnondernemingen eischt (4% van de bruto-opbrengst) is dit ongeveer evenveel, en dus volgens kapitalistischen maatstaf geen hooge schatting te noemen.

2e meenen de kapitalisten gedrukt te worden door hooge spoorwegtarieven en invoerrechten. In Transvaal bestaat n.l. bij de Boeren grootendeels nog de directe productie, en nog niet de warenproductie, zooals in Europa. Slechts het overschot van wat de Boeren voortbrengen is dus voor de markt bestemd. Wanneer nu plotseling midden in het land zich groote ondernemingen vestigen met veel personeel, komt er sterke vraag naar levensmiddelen, waarvan slechts een beperkte hoeveelheid op de markt wordt aangeboden, zoodat de prijzen betrekkelijk hoog worden. Die prijzen worden hoog gehouden door hooge spoorwegtarieven en invoerrechten. Dit moet wel tegenstand verwekken bij de kapitalisten, die nu hunne arbeiders ook hooge loonen moeten betalen. Want de kapitalist streeft in 't algemeen naar goedkope levensmiddelen, lage loonen, groote winsten.

3e verlangen de kapitalisten de afschaffing van het dynamiet-monopolie. Het dynamiet, onontbeerlijk voor de mijnontginning, werd door de Transvaalsche regeering op hoogen prijs gehouden.

4e wenschen de ondernemingen een strenger straf-systeem voor hunne kaffer-arbeiders, die zich veelvuldig schuldig maken aan goud-diefstal. (De goud-diefstal der dividend-trekkers ergert hun volstrekt niet!) Men heeft berekend dat wel 10 à 20% van het geproduceerde goud in handen der kaffers blijft.

Deze vier grieven, eigenlijk vier verschillende aspecten van deze eene grief: dat er niet genoeg naar den zin der heeren aandeelhouders aan 't mijnbedrijf in Zuid-Afrika wordt „verdiend”, worden omgezet in politieke eischen. Door de macht van het goud wordt het gemakkelijk met behulp van de pers de publieke opinie te misleiden, de meening te suggereeren dat de Transvaalsche regeering de industrie benadeelt. Terwijl 'teigenlijk alleen de industrieelen zijn die schade lijden.

Tegenover het belang der Engelsche kapitalisten staat het belang der Transvalers. Voor de exploitatie der goudmijnen had Transvaal zelf geen geld genoeg. De menschen leefden goed in dat land, ze hadden geen gebrek, maar er was weinig rijkdom. (Zoodra ergens rijkdom komt vertoont zich in 't algemeen ook gebrek.) Van groote kapitalistische ondernemingen was er geen geld. Zij werden trouwens ook niet verlangd. Nu echter Engeland begonnen was met mijn-ontginning op groote schaal ontstonden er centra van industrie. In weinige jaren kwam er veel geld in omloop en verzezen groote steden, in korten tijd groeide Johannesburg tot eene stad van 100,000 inwoners. Nu begon de staat zijn inkomsten te trekken uit die ondernemingen, in den vorm van belastingen. Binnenkort werden 40 à 50% van de staatsbehoeften opgebracht door de mijnen. Met dat al kwam er ook een klasse van hooge staatsambtenaren, en zoo ging veel van den ouden eenvoud verloren.

Zoo ontstond ook in Transvaal een klassenstrijd, maar eene van geheel ander aanzicht dan die wij kennen. Bij ons kapitaal tegen arbeid. In Zuid-Afrika industrie tegen landbouw.

(Vervolg zie Bijvoegsel.)

B I J V O E G S E L

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD

van DONDERDAG 2 NOVEMBER 1899.

De uitlanders nu, de Engelsche onderdanen die zich geworpen hebben op de minerale rijkdommen van Transvaal en daar woonachtig zijn, hebben niet die politieke rechten die zij meenen dat hun krachtens hunne economische positie toekomen. Toen de Transvaalsche regeering het aantal der uitlanders zag groeien en begon te vreezen dat zij een te sterke macht zouden gaan uitmaken, heeft ze de politieke rechten der vreemdelingen meer en meer besnoeid, zoodat dezen op 't oogenblik minder staatkundigen invloed bezitten dan 20, 25 jaar geleden. Toen men den invloed der vreemdelingen niet meer naar wensch kon weren, heeft men zelfs de regeeringsvorm eenigszins gewijzigd: de Volksraad, vroeger één lichaam, werd in tweeën gesplitst, zóó dat de uitlanders bijna geen macht konden uitoefenen in regeeringszaken.

Zoo kwam ook daar de strijd om het kiesrecht. Maar waar deze in Nederland sedert 1848 gericht is geweest op vermindering of afschaffing van den census, gaat het in Transvaal om den duur van 't verblijf in het land, waarna men kiesgerechtigd wordt. De Transvalers zelf krijgen het kiesrecht reeds op 15 jarigen leeftijd!

Aan welke zijde is nu het recht, voorzover hier van recht gesproken kan worden? Dit is niet zeer gemakkelijk uit te maken. Het spreekt van zelf dat de groep van personen die het meeste opbrengen voor de schatkist van het rijk, ook meenen aanspraak te mogen maken op invloed in regeeringszaken, iets mee willen spreken waar besloten wordt hoe de door hen opgebrachte sommen zullen worden aangewend! Wij kunnen ons echter even goed voorstellen dat de Boeren, die immers de Uitlanders niet hebben uitgenoodigd om in hun land te komen, niet gediend zijn van de overheersching der vreemdelingen. Want gaf men ze heden het stemrecht dan zou binnen korten tijd Transvaal in Engelsche handen zijn. Toen de Boeren dan ook bemerkten hoe groot het aantal der Uitlanders was, gingen zij het er natuurlijk op aansturen om zelf de macht te houden.

En de manier waarop Engeland zich gemengd heeft in de Transvaalsche aangelegenheden? Deze komt volkomen overeen met de manier waarop iedere Europeesche mogendheid pleegt in te grijpen op 't gebied der koloniale politiek. De diplomatieke geschiedenis van Nederland in Atjeh is een aaneenschakeling geweest van leugens en woordbreuken. Men heeft geen geweten gehad tegenover volken van andere huidkleur. Dit heeft van Kol destijds in de Tweede Kamer (wel niet onweersproken maar toch onweerlegd) aangetoond in zijne rede over den Atjeh-oorlog.

Bij 't verdrag van Februari 1884 heeft de Engelsche regeering uitdrukkelijk afstand gedaan van het recht om zich te mengen in binnenlandsche aangelegenheden van Transvaal. Alleen heeft zij het recht behouden om inzage te hebben van alle contracten welke Transvaal met eenige buitenlandsche mogendheid wenscht te sluiten, en over deze concept-contracten haar veto uit te spreken. Met eenige aanhalingen uit redevoeringen van Chamberlain zelf heeft William Stead bewezen dat Transvaal in 't eigen land souverain was. Nog kort voor den Jameson-ival sprak Chamberlain het uit dat Transvaal was een „bevriende, onafhankelijke mogendheid”.

En nu zegt diezelfde minister dat de bestaande contracten door Transvaal geschonden zijn.

Ofschoon wij geen sympathie kunnen hebben voor den bloedigen strijd die in Zuid-Afrika gevoerd wordt, heeft hij toch ook voor ons groote beteekenis. Ook die strijd daar is onze strijd, ook die strijd heeft soortgelijke oorzaken en soortgelijke ellende ten gevolge, als de strijd waarin de geheele arbeiderswereld der beschaafde landen gewikkeld is. Bestond dat kapitalisme niet, dat alles aan zijn eigen stoffelijk voordeel ondergeschikt wil maken, dan zou niet bestaan die groote ellende, welke een oorlog voor alle betrokkenen (behalve voor de dividend-jagers) immer is.

Daarom is het voor de socialisten van groot belang dit gebeuren te beschouwen, al is het niet om botweg partij te kiezen of om met een soort van bloeddorstige vreugde ons te verheugen in een nederlaag van een der partijen. Ons medelijden is met allen die daar vallen als slachtoffers van het kapitalisme. Maar wij weten dat hun bloed niet te vergeefs wordt gestort. Want naarmate de betee-

kenis van wat daar voorvalt duidelijker wordt, ook in de europeesche- en amerikaansche arbeiderswereld, gaan wij vooruit! De leuze die wij ook hieruit weer moeten leeren is: Weg met het kapitalisme!

A.

Inhoud der Studenten-weekbladen.

Propria Cures. Vooraan een verslag van Dr. A. Kuyper's rede over „Evolutie”, minder goed dan 't verslag dat men daarvan in „De Telegraaf” heeft kunnen lezen, en blijkbaar geschreven door iemand, wien 't maken van zoo'n waarlijk moeilijk verslag boven zijn krachten gaat. Belangstellenden zij 't lezen van de rede in haar geheel ten zeerste aanbevolen (verschenen te Amsterdam bij Wormser, 60 cts.).

Iemand vraagt waarom Prof. Korteweg zijn studenten en zijn kliniek mag verlaten om met de ambulance naar Transvaal te gaan; het schijnt den vrager dat een hoogleeraar dit niet mag worden toegestaan dan om zwaar wegende redenen. Het antwoord van de redactie is, dat het verlof aan Prof. Korteweg zal zijn verleend, omdat na de colleges van Prof. Tilanus geen voordrachten meer werden gegeven over krijgsschirurgie. Prof. Korteweg kan nu van deze wetenschap de noodige kennis verzamelen, wat van veel belang is voor a. s. officieren van gezondheid.

Onder de rubriek Amsterd. Stud. Corps wordt betoogd dat de groentijd, zooals ze in Amsterdam is, voor studenten zoowel als voor groenen goed is. En dat dit te danken is aan het feit, dat men te A'dam geen slaaf wil zijn van mos en traditie. Hierin kan veel waars zijn.

Het goed-gemeende artikeltje „afscheid” (aan de studenten die naar Transvaal vertrokken) is nog al toast-achtig.

Uit een ander stukje, dat nog onder deze rubriek voorkomt, blijkt dat het verdeeld-zijn in disputen de verbredering van alle corpsleden op den duur in den weg moet staan.

Onder de rubriek Socialisme wordt een groot artikel begonnen, aan den heer Bongers, naar aanleiding van de debatten in Propria gevoerd over de brochure-Pijnappel. Over dit stuk, dat vervolgd wordt, spreken we wellicht nog uitvoerig in dit blad.

W. bespreekt het onlangs verschenen werk van Mr. Treub: Een drietal hoofdstukken uit de geschiedenis der Staatshuishoudkunde. Hij betoogt dat Mr. Treub, ondanks zijn bedoeling om objectief te blijven, met 't geen hij schrijft een nieuw bewijs heeft geleverd voor de stelling dat de economische verhoudingen mede den ondergrond vormen voor de ideeën-wereld.

Wij merken op dat Mr. P. W. A. Cort van der Linden, ondanks zijn ijverig pogen om alle verband tusschen zijne meening en de theorieën van Marx te ontkennen, bij de debatten over het ongevallen-ontwerp in de Tweede Kamer een dergelijk bewijs leverde. De minister verklaarde n. l. dat het verschijnen van ontwerpen als dit, het gevolg was van de economische verhoudingen van heden! Troelstra vestigde daarop terecht de aandacht.

En ! De heer F. Borst, de bekende „Minerva”-redacteur! Een stukje waarin deze heer verklaart dat de noodzakelijkheid om (één?) „Minerva” vol te schrijven, hem heeft gebracht tot het opstellen van een stuk, dat hij verloochenen moet! (het stuk over Jan Willem). De vraag rijst of het dan misschien niet beter is en voor den heer Borst en voor de lezers van „Minerva” het blad maar niet vol te schrijven.

In 't vervolg zullen we „Minerva” en „Vox” alleen dan bespreken, wanneer zij iets bevatten dat de moeite waard is om besproken te worden.

A.

Berichten en mededeelingen.

Delftsch Studenten Corps.

Op de Corpsvergadering van 31 October werden alle voorgestelde Wetswijzigingen in de eerste stem-

ming aangenomen. Die van den heer De Gelder na hoofdelijke stemming, 94 voor 34 tegen.

Societeit „Phoenix.”

Gekozen tot Thesaurier: P. L. DUBOURCQ.
Gekozen tot Commissarissen: G. C. OP TEN NOORT en P. L. DUBOURCQ.

„Commissie tot Behartiging van Studiebelangen”.

Technologische Faculteit:

Gekozen tot President: P. J. VAN DER SLUIS.
Gekozen tot Secretaris: H. C. BARENDRECHT.

Civiele Faculteit:

Gekozen tot President: A. HEYBROEK.
Herstemming v. Secretaris: W. C. KÖHLER en CH. DRIESSEN.

Bouwkundige Faculteit:

Gekozen tot President: P. J. W. J. VAN DER BURGH.

Werktuigkundige Faculteit:

Herstemming voor President: J. M. GRITERS DOUBLET en G. DE JONGH.

Herstemming voor Secretaris: M. VAN DER HORST en F. MULLER JZN.

Mijnbouwkundige Faculteit:

Gekozen tot President: H. TROMP.
Herstemming voor Secretaris: B. VAN FABER en E. VAN RIJCKEVORSSSEL.

Scheepsbouwkundige Faculteit:

Gekozen tot President: T. N. HELLEMANS.
Gekozen tot Secretaris: D. VAN RAALTE.

De Almanak-Redactie verzoekt den leden van 't D. S. C., die nog niet op de ledenlijst geteekend hebben, dringend zoo spoedig mogelijk op de lijst bij den heer WALTMAN hun naam in te vullen.

Zij herinnert verder aan den datum 15 November, voor welken Mengelwerk en Varia ingezonden moeten zijn.

DE ALMANAK-REDACTIE.

S. D. P. C.

Donderdag 9 November, 's avonds 8¹/₄ uur, in de Zaal van den heer KRUIF, Stations-Koffiehuis.

Lezing van W. H. Vlieggen, over „Bimetallisme.”

Bibliotheek Societeit Phoenix.

Nieuw aangeschafte Boeken.

P. et V. Margueritte. Le desastre.
P. J. Toulet. Monsieur du Paur.
Selma Lagerlöf. Gösta Berling.
Kiersch. Een Volksleger.
J. Michelet. Bijbel der Menschheid.
J. Reyneke van Stuwe. Hartstocht.
Marcellus Emants. Op Zee.
Smissaert. Rijksverzekeringbank of Bedrijfsvereniging.
Stefan George. Die Bücher der Hirten enz.
" " Hymnen, Pilgerfahrten enz.
" " Das Jahr der Seele.
Walter Besant. The orange girl.
E. Dückerhoff. How the english workman lives.
L. Rohmann. Selbstrecht der Liebe.
Hans Land. Und wem sie just passieret.
Gabriele Reuter. Frau Bürgelin.

ADVERTENTIEN.

S. D. P. C.

DONDERDAG 9 NOVEMBER,

's avonds 8¹/₄ uur,

in de zaal van den Heer KRUIF, Stationskoffiehuis.

LEZING van W. H. Vlieggen

over BIMETALISME.

LEVENSROOT.

LEVENSROOT.

Een prachtig hulpmiddel voor studeerenden.

Het menschelijk lichaam
in levensgrootte,

beweegbare platen, aanschouwelijk uit- en inwendig voorgesteld. Prijs met Handleiding f 15,—

Het geheel is prachtig in natuurlijke kleuren uitgevoerd, vervaardigd van zwaar papyrolin, dat niet kan scheuren. Hoogst belangrijk voor elke studeerkamer.

Uitgave A. E. KLUWER, Deventer, en in elken Boekhandel te ontbieden.

TRAPPISTENBIER.

Alleenverkoop voor Delft.

Café Restaurant

„HOTEL CENTRAL”.
WIJNHAVEN 7.

Het Trappisten- en Franziskanenbier
is ook op flesschen verkrijgbaar.

Gelegenheid om te DINEEREN ook bij abonnement.

COPIEËN van Bouw- en Werktuigkundige teekeningen in LICHTDRUK, (blauwen of witten ondergrond) worden spoedig in elke afmeting vervaardigd, ter Boek- en Steendrukkerij van C. J. VAN DOORNE, Hypolitusbuurt.

AANBEVOLEN:

Overvoorde's ZOUTE BOLLEN.

OUDE DELFT 80.

A. W. RENAUD, Choorstraat 4.

(Leverancier van de Societeit „Phoenix”).

GROOTE VOORRAAD:

GOEDKOOPE VULKACHELS

in diverse soorten.

Verhuren van KACHELS.

MAISON PIJL,

Pâtisserie.

Oude Delft 166.

Levering van

Dejeuners, Diners en Soupers.

Speciaal ingericht voor verzending van St. NICOLAAS-ARTIKELEN naar Oost- en West-Indië, in blikverpakking.

Aanbevelend,

G. C. A. PIJL.

RESTAURANT, Houttuinen 2, DELFT.

Teneinde aan het verlangen van vele mijner bezoekers tegemoet te komen, heb ik besloten de in mijn lokaal per glas verkrijgbare en algemeen in den smaak vallende bieren uit de wereldberoemde brouwerijen van **Jos. Sedlmayer** te München en van het **Bürgerliches Bräuhaus** te Pilsen, ook op flesschen aan huis te leveren.

Deze bieren worden door mij gebotteld met behulp der nieuwste en meest doeltreffende apparaten, zoodat ik kan garandeeren dat de kwaliteit en smaak derzelve aan de hoogste eischen beantwoorden.

Behalve de in mijn lokaal verkocht wordende bieren, lever ik ook nog eenige gunstig bekende **inlandsche biersoorten** op flesschen aan huis en geef U onderstaande prijscourant, die ik beleefd in Uwe aandacht aanbeveel en waarop ik Uwe gewaardeerde bestellingen tegemoet zie, die prompt en nauwgezet zullen worden uitgevoerd.

Onder aanbeveling,

Hoogachtend,

Uw dic. dienaar,

Telefoon No. 166.

J. L. BÜHLER.

PRIJSCOURANT.

	SPECIALE FLESSCHEN.						GEWONE FLESSCHEN.	
	per fl. van 1 L. inhoud.	per fl. van 1/2 L. inhoud.	per fl. van 1/4 L. inhoud.	bij 6/1 Liter flesschen.	bij 6/2 Liter flesschen.	bij 12/4 Liter flesschen.	per heele fl.	per halve fl.
Franziskaner Leistbräu	35 cts.	17 1/2 cts.	9 cts.	f 2,—	f 1,—	f 1,—	25 cts.	12 1/2 cts.
Pilsner Urquell	35 "	17 1/2 "	9 "	" 2,—	" 1,—	" 1,—	25 "	12 1/2 "
Heineken's Gerste	—	—	—	—	—	—	12 "	6 "
Van Berckel's Lager	—	—	—	—	—	—	10 "	5 "

DE POLYTECHNISCHE SCHOOL

Album bevattende de portretten der docenten, en afbeeldingen van gebouwen, laboratoria, teekenzalen enz.

Een Album van 22 lichtdrukplaten,

Prijs f 2,50 in linnen band,

Prijs f 2,— zonder de band.

Uitgave van **J. WALTMAN Jr.**

Boekhandel, Binnenwatersloot, Delft.

Verschenen bij den Uitgever

J. WALTMAN Jr.

❖❖❖❖ ODIN-MARSCH ❖❖❖❖

Muziek van P. H. A. ROSENWALD.

Woorden van Th. VAN DER WAERDEN.

Prijs f 0,50.

Van het Studenten-tijdschrift

„IN DEN NEVEL”

zijn nog eenige exemplaren van de drie Jaargangen voorradig welke zoolang de voorraad strekt verkrijgbaar zijn per gebonden Jaargang à f 3,—.

Op verlangen van vele abonné's zal voor den 1sten Jaargang, bij voldoende deelname,

een eenvoudig, sterke linnen Band

worden verkrijgbaar gesteld tegen den prijs van 65 cents.

Abonné's van den 1sten Jaargang, die een band hiervoor wenschen te ontvangen, worden verzocht dit aan den uitgever op te geven.

Briefkaarten met Stadsgezichten

in 39 soorten

à twee cents per stuk.

Uitgave van **J. WALTMAN Jr.**, Delft.

FEESTMARSCH

G. van Tienhoven van den Boogaard.

(LUSTRUM 1893.)

FEESTMARSCH A. H. Schram.

(LUSTRUM 1893.)

Exemplaren dezer muziekstukken zijn voor leden van het D. S. C., zoolang de voorraad strekt, **gratis** verkrijgbaar bij den Uitgever

J. WALTMAN Jr.

Voorradig bij den Boekhandelaar **J. WALTMAN Jr.** Binnenwatersloot, het zoeven verschenen:

ELECTROTECHNIEK.

Gids voor den Machinist-Elektricien

DOOR

A. VOSMAER,

Electrisch-Werktuigkundig en Scheikundig Ingenieur.

Prijs in linnen band f 2,90.

INHOUD.

1. Magnetisme. — 2. — Elektriciteit. — 3. Statische Elektriciteit. — 4. Dynamo-Elektrische Machines.
5. Wisselstroom-Dynamo's. — 6. Motoren. 7. — Transformatoren. — 8. Akkumulatoren. — Tabellen.

Het geheele werk bevat circa 280 pagina's druks met 251 figuren en kost in linnen band f 2,90.

Verschenen bij den uitgever **J. WALTMAN Jr.**, Binnenwatersloot,

ANALYTISCHE MEETKUNDE

in de ruimte,

DOOR

Dr. G. SCHOUTEN.

Prijs: f 2.—

